

[illegible]

Мас тардыһанчыларбыт Аммара тилин айы ытыллар сахалартан биир бастагы маастар Василий Шароборин бирикпигэр республикатааҕы тур-иҥга баран кулаһана суохтук кылтан көшүлөр. Ол курдук, 56 кг ыйдаһыаннастарга 18 килитигэ Чуралын иччата Дмитрий Наустров үгүс бириэмээх миэстэни тигистэ. 62 кг ЧФКСИЗ 3 курсун студена Егорья Виталий иккис миэстэни ылла. Кинини сарда 68 кг ЧФКСИЗ 3 курсун студена Согобаев Алексей, 74 кг мас тардыһыытын тренери Николай Быганов, 90 кг үөкө ыйдаһыаннастарга иккин туту 3 курсун студена Петр Саввин уонна ветераннарга 70 кг үөһөлөргө тренер Давыртый Кыркин иккис миэстэлэххэ призедарынан буоллулар. Чуралчылартан түрүн чемпиондарынан 82 кг иккин туту 3 курсун студена Мерюнас Павлюкс уонна 60 кг Шенцев Александр ааттанылар. Спорттамырабыллар салгыы ситиһиһилэри бааралыт!

ПЕНСИОНЕРДАР

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯЛАРА ТЭРИЛИННЭ

2001 жыл ахсынньытыгар Москвада Пенсционердар партияларын съезди буолан аастыта. Онно делегаттар партия тэриинэри Программаны, Устаабы ыланан Пенсционердар партияларга диэн политической партияны сокуон бэрээдэгинэн олохтооннор. Российскай Федерацияда бигэрэттербиттэрэ. Бу тэрилтэ нэһилиинньэ улакан өйөбүлү ылан, регионнарда салаалар тэрилин эрэллэр, ол иһигэр билигин республика-бытыгар Россиятаабы Пенсционердар партияларын Саха сиринээри салаата баар буолла. Кини салаааччытынан Тимофей Тимофеевич Борисов талыллан үлэтин сааһаата. Аастыт ийга Дьокускай куоракка салаа маннайгы тэрээһин мунньага буолан ааста, онно билигин улуустан С.Л.Турантеев сырытта. Сергей Лаврентьевич улууска бааһынай хамсааһыны тэртүтэспит киһинэн буолар, билигин таас балыһа тутуугар бэйэтин кылаатын киллэрсэр. Пенсционердар партияларын Программаны ис сүрэхтэтиэн бийирээн, ыланан, бэйэтин улуугуар кини салаатын — маннайгы сүлүх тэрилтэни тэрийиэн баарар. Билигин кинини көрсөн бу туох сыаллаах-соруктаах партия тэриллэн эрэрин кэпсиригэр көрдөстүбүт. Сергей Лаврентьевич Пенсционердар партияларын сүрүн сыалын, Программанын туһунан манньа кэпсэтэ:

— Россия хас үһүс гражданина-пенсционер. Россия пенсционердарын курдук бэйэтин государство-гар үгүс көлөһүнүн тохлук, күүһүн-күдэрин биэрбит көлүөнэ өссө бүтүн киһи аймах историятыгар дабыны суоҕа буолуо. Кинилэр үлэлэринэн, хорсун быһыыларынан уонна бэйэни харыстаммат буолууларынан Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ кыайы ситиһилибитэ уонна улуу держава туругурбута. Онон күн бүгүн дойдубут туох баардааҕа уонна баайдааҕа барыта аҕа көлүөнэ дьон сыратынан ситиһилибитэ. Оттон ол төлөбүрүгэр кини государствоттан тугу туһанна?

Бүгүн пенсционердар общество саамай көмүскэлэ суох, дьадаҥы араната буолаллар. Пенсиялар тийинэн олоруу таһымыгар эппизттэбэт. Пенсционердар уурунууларга суох буолла, кинилэри социальнай өттүнэн өйөөһүн ситимэ кэһилиннэ. Аҕа көлүөнэ былаах оностубут идеаллар кизир илгиллэннэр, үлэлээн-хамсаан аастыт олоҕо албаастааһынан аабылына, потенциаллара, ыттыгара туһаныллыбата.

Бэйэтин кырдыабастарын умнубут государство-барыһах общество. Оннук тутул хаһан даҕаны дьиннээхтик көндүл итинэн экономикай өттүнэн туруктаах, ыттыктанар, күүстээх, чэкири сайдар кэскиллээх буолбат. Өскөтүн государство аҕа көлүөнэ гражданнын умнар буоллабына, аҕа көлүөнэ бэйэтин бырааптарын уонна интэриэстэрин көмүскэнэр күүһү булунохтоох.

Россия аҕа көлүөнэ дьонун уонна дойдуну дьылбатын туһугар ыалдьар общество чэгиэн аранатын күүһүн түмэр политической тэрилтэ — Пенсционердар партиялар тэрилиннэ. Былааска даҕаны, баһылыр-көһүлүүр партияга даҕаны аны итэҕэйбэккэ, пенсиялаахтар бэйэлэрин бырааптарын туруулаһар былаастарын талар туһугар ити партия баар буолла. Кини сүрүн сыала: общественной санааны үөскэтии, гражданныр политикага кыттыыларын ситиһии, Россия духовнай уонна культурнай туругуруутун хааччыыи, общественной олох бары боппуруостарыгар гражданныр санааларын билэи-быһааран общественность кизир аранатыгар уонна государственнай былаас органнарыгар тиздик. Ону тэнэ нэһилиинньэ кыаммат аранатын, пенсционердар социальнай өттүнэн көмүскэллэрин күүһүрдүү, гражданныр социальнай-экономикай уонна политическай бырааптарын көмүскээһин. "Государство — норуот туһугар" — бу буолар Пенсционердар партияларын лозунга.

Политическай охсуһуу түһүлгэтигэр тахсарыгар Пенсционердар Россиятаабы партияларын сыалын уонна сорутун туруорар, ирдэбилин этэр, олоххо көрүүлэрин, көрдөбүлүн түмэр Программа 8 бастан туар.

Маннайгы баһа "Государство уонна общество. Утарыта турсуу этаптара" диэн ааттаах.

1917 сыл уонна гражданскай сэрии кэнниттэн дойдуга общественны уонна бары гражданныр мунура суох хонтуруоллуур государство үөскээбитэ. 20-с үйэ ортотугар диэри кини идеология уонна куттал күүһүнэн тутуллан кэлбитэ. Советскай дьон үгүс өттө коммунизмага баран ийэр киһи аймах чулуу араналара буолалларын истинник итэҕэйлэрэ итинэн ол улуу сыал иннигэр бары ыраакаттары туруурга бэлэм этилэр. Мантан атыннык санааһын харыстабыла суох дьарыллара. Советскай Союзка киһи күн сиригэр төрүүбүттэн хара өлүүр диэри государственнай

эрэ тэрилтэлэри кытары аалсара. Хас биридди киһи материалнай уйгута уонна олоххо балаһыанньата кини государственнай иерархияга ханнык мизэстэни ыларыттан тутулуктааҕа. Гражданскай общество диэн суох этэ. Хараҕы баайан ыччат союһун, профсоюзтар, кооперативтар (колхозтар) курдук уо.д.а. общественнай тэрилтэлэр бааллара государствоттан эрэ тутулуктаахтара уонна государственнай тэрилтэлэртэн туох даҕаны уратыларга суохтара. Сордох тэрилтэнен государственнай партия — ССКП буолбута, дойдуну кини салалтата эрэ салайара. Түмүгэр 1960-с сс. ССРС-ка баһылыр-көһүлүүр былааһынан государственнай номенклатура буолбута. Сталинизм олохтообут кутталын систематын суох онорбут ССКП 20-с сс. кэнниттэн бюрократия бэйэтин киминэн да хонтуруоламмат, уларытыллыбат, солбуллубат баһылыр кылааһынан буолбута. Кини "номенклатура" диэн аппаратнай олигархияны үөскэтэн таһаарара. 1963 с. Н.С. Хрущев отставката аппарат дойдуну баһылыгынааҕар күүстээгин көрдөрөр номенклатурнай режим бүтэһиктээх кыайытынан буолбута. Л.И. Брежнев кэмэ номенклатура өрөгөйдөөһүнэ этэ. "Аан дойдуга социализм сырдык идеалларын иһин охсуһуу" оннугар государство моонньугар олорор сыллаах номенклатура ис идеологията үөскээбитэ, государство, норуот интэриэстэрэ кэнники былааһына үтүрүйүлүбүттэрэ. Бу барыта биэр эрэ партия мунура суох баһылааһына, туохха тиздэрин арылхайдык көрдөрөр. Оттон сайдыылаах демократическай государстволарга бэйэ-бэйэлэриттэн тутулуга суох партиялар общество олобун сайдыытын хамсатар күүһүнэн буолаллар.

2 бас — пенсционердар партияларга кириин усулуобуйатын, бэрээдэгин, партия чилиэннэрин бырааптарын уонна эбээһинэстэрин тустарынан.

Партияга пенсционердар эрэ буолбакка, сааһыттан тутулуга суох партия програмнай докумуоннарын уонна Устаабын билинэр, ыттар үлэтигэр кыттар ким баалаах чилиэннэрин кириэр. Партия чилиэннэрэ бары тэн бырааптаахтар уонна тэн эбээһинэһи сүгүлэр, Партия бары дьаһалларыгар кыттар, хонтуруоллуур уонна салайар органнарыгар талар уонна талыллар, сс.һин үлэтигэр кыттар бырааптаахтар.

3 бас — партия тэрээһинэ уонна үлэтин-хамнаһын принциптэрэ, бырааптара, эбээһинэстэрэ.

Пенсционердар партиялар бэйэтин үлэтин-хамнаһын туһунан информацияны тарҕатар, сыалын-соругун пропагандалыыр, информационнай агентстволары, полиграфическай тэрилтэлэри итинэн улахан дьонно анаан эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрин тэрийэр бырааптаах. РФ сокуонугар сеп түбэһиннэрэн, быһбардарга, референдумнарга кыттар. Миитиннэри, мунньахтары, демонстрациялары, пикеттээһини ытара көндүл. Бэйэтин чилиэннэрин сокуоннай интэриэстэрин көмүскүүр. Атын дойдунулар общественной тэрилтэлэрин, политическай партияларын кытары сибээһи олохтуур. РФ сокуонугар уонна партия Устаабыгар сеп түбэһиннэрэн предпринимательскай үлэни тэрийэр уо.д.а.

Эбээһинэстэригэр кириилэр: РФ Конституциятын, сокуоннарын, атын правовой акталарын, партия Устаабын тутуһар. РФ налоговой органыгар финансовай отчуоту, регистрациялыыр органнарыгар чилиэннэрин туһунан информацияны биэрэр. Бэйэтин чилиэннэрин иһигэр үлэтин-хамнаһын туһунан отчуоттуур, баар докумуоннары билиһиннэрэр.

Партия үлэтин партиянай сомоболоһуу, партиянай эппизтинэс, федерализм принциптэригэр олобуран тэрийэр — ыттар.

Партия бары чилиэннэрэ тэн бырааптаахтар, хардыта көмөлөсүһэллэр, үөскүүр боппуруоһу коллективнайдык быһаараллар, тус эппизтинэһи өйдүүллэр. Бары региональной салаалар тэн бырааптаахтар, федеральной таһымынан ытыллар быһаарыларга кинилэр позицияларга болбомтоҕо ытыллар.

4 бас — партия тутула.

Партия маннайгы сүлүх, олохтоох уонна региональной салаалартан туар. Российскай Федерация субъектар гражданныр инициативаларыгар олобуран партия Кини Сэбиэтин быһаарытынан региональной салаа тэриллэр. Кини иһинэн олохтоох уонна маннайгы сүлүх тэрилтэлэр үөскүүллэр. Олор бары Устаабынан сирдэтэн үлэлииллэр уонна партия үрдүкү салаатын үлэтигэр мунньахха, сс.һэ, конференцияга толору бырааптаах делегаттары ыттан кытталлар. Региональной салаа үрдүкү салайар органынан икки сылга биригэн итэҕэһэ суох ыгырыллар конференция буолар. Бу конференция региональной салаа үлэтигэр сыһыаннаах бары боппуруостары көрөр, сүрүн хайыскалары быһаарар, ытыллыбыт үлэ отчуотун бигэрэтэр итинэн государственнай былаас органнарыгар кандидаттары туруорар, региональной салаа бырабыланынатын, председателин икки сылга болдохтоон талар.

Партия олохтоох органа маннайгы сүлүх тэрилтэ үлэтин тэрийиңэ уонна хонтуруоллуурга аналан

куораттарга, оройуоннарда, улуустарга уонна да атын административнай дьаһаллыга тэриллэн, партия Кини Сэбиэтин бигэрэтиллибит балаһыанньага олобуран үлэтир. Кини үрдүкү органынан чилиэннэр уопсай мунньахтара буолар. Мунньах сүрүн боппуруостарынан партия салайар органын уонна партия региональной салаатын уураахтарыгар сеп түбэһиннэрэн олохтоох салаа сүрүн хайыскаларын уонна соруктарын быһаарыы, партияга чилиэннэри ытыы, конференцияга делегаттары талыы уо.д.а. буолар. Уопсай мунньах олохтоох салаа председателин ытырытынан сыл анарыгар биригэн итэҕэһэ суох ытыллар.

5 бас — салайар уонна хонтуруоллуур органнар.

Партия салайар органнарынан сс.һэ, партия Кини Комитета уонна партия Кини Сэбиэтин толоруулаах комитета буолаллар. Партия үрдүкү органа — сс.һэ, Сс.һэ Кини Комитет быһаарытынан төрт сылга биридэ ыгырыллар, партия Устаабын, Программанын, эмблематын, былаабын, гимнин быһаарар, ревизионнай комитет отчуотун бигэрэтэр, үлэ сүрүн хайыскатын ытынар. Атын политическай партиялар кытары быһбарданар блока кириини, РФ сокуонугар сеп түбэһиннэрэн Государственной Думда кандидаты туруорууну көрөр.

6 бас — партия үбэ-харчыта.

Сир учаастага, дьэ-уот, тутуу, транспорт, техника, үп-харчы, акция уонна атын сыаналаах кумааһы, онтон да атын үлэни-хамнаһы хааччыыр бас билии көрүннэрэ партия бас билиитинэн буолуохтарын сеп. Партия бас билиитэ Устаабынан уонна Программанын көрүлүбүт соруктары олоххо киллэрингэ туһаныллар. Партия үбэ-харчыта чилиэннэртэн хомуйуллар усунуостартан (оннук киридэбинэ), РФ сокуонунан сеп түбэһиннэрэн федеральной бюджеттан, сизртибэлээһинтэн, ытыллар дьаһаллартан, предпринимательскай үлэттэн кириэр. Үп-харчы РФ иһигэр регистрацияламмыт кредитнэй тэрилтэлэргэ анал счегтарга ууруллар.

7 бас — партия эмблемата.

Партия эмблематынан холбоччу тутуллубут ытыс иһигэр сүрэх ойуута буолар. Ол аллараа өттүгэр "Пенсционердар партияларга" диэн суруктаах. Тутуллар өгнөрө: фонугар — үрүн, сүрэххэ — нуртуннай, сүрэх окантовкатыгар, ытыс ойуутугар уонна суругар — хара. Ытыс иһигэр сүрэх ойуулааныта киһи туһугар ахсаабат кыһамныыны, болбомтону көрдөрөр.

8 бас — партия Программатыгар уонна Устаабыгар эбинлэри, уларытылары киллэрин бэрээдэгэ.

Партия Программатыгар уонна Устаабыгар эбинилэри, уларытылары киллэрин делегаттар баһыйар үгүс куластааһыннарынан сс.һинэн ытыллар. Сс.һинэн ытыллыбыт Устаапка уларытылар уонна эбии киллэриилэр сокуонунан олобурут бэрээдэгинэн государственнай регистрацияны бараллар. Партия Программатыгар киллэриллибит уларытылар уонна эбии киллэриилэр эмиэ сокуон быһытынан федеральной регистрациялыыр органга түһэриллэллэр.

Россияга төрт уонча мөлүйүүн пенсционер баар диэн буолар, кинилэр түмүстэхтэринэ — улахан күүс. Оттон Саха сиригэр, самоуправление дааннайынан, 206 тыһыанча 513 пенсционер баар. Манна эбиэххэ сеп аны иккэ-үс сылынан пенсияга тахсыан иннинээһи саастаахтары. Чахчы да баарабай күүс. Пенсиялаахтар ити уопсай ахсааннарыттан 30 %-на Пенсционердар партияларыгар хайыы-үйэҕэ чилиэннэрин кириэр. Пенсционердар күн бүгүн ыла сылдьар пенсияларга туохха да сатала суох кыра, онон сокуонна көрүлэригэр ити суума улаатыахтаах, хас биридди пенсционер көмүскэллээх буолуохтаах диэн санаанан салайтараллар.

— Сергей Лаврентьевич, билигин республикада пенсционердар тэрилтэлэрэ, пенсионнай фонд, департамент диэн үбү-харчыны үлэлэр улахан кыахтаах тэрилтэлэр үлэлииллэр ди. Маннаха республика-быт Президентин уонна Правительствотын өттүлэригэр уураах-дьаһал бөбөтө ытылларын эттэххэ, пенсционердар, ветераннар кэм көмүскэллээх аранда киририэхтэрин сеп ээ.

— Пенсционердар партиялар киһи туһугар кыһаллар сизрээх государственнай былаас олохтонуутун туһугар үлэтир, кини сыала оннук. Государственной тэрилтэлэри, былаас органнарын уонна общественной хамсааһыннары кытары биригэ үлэлээр соруктаах. Ол туһунан партия региональной салаатыгар олус үчүгэйдик эппиттэрэ. Билигин улуус-улуус ахсын партия маннайгы сүлүх тэрилтэлэрэ тэриллэн эрэллэр. Билиэххэ да баар буолуо, билигин өйдөтүү үлэтэ ытыллар.

Р. СИБИРЯКОВА кэпсэттэ.

